herpy

VARANER

Perentie

Varanus giganteus

Varanus giganteus är Australiens största ödla: en smal, långhalsad ökenvaran på upp till 250 cm med ett ljust, nätmönstrat huvud och tvärrader av stora, ljusa fläckar på ryggen. Den är snabb, dagaktiv och lever av kräldjur, däggdjur och kadaver. Det finns bara lite kunskap om skötseln. Arten kräver ett helt rum, kraftig värme och UVB och kan bita hårt och slå med svansen.

Familj: Varanidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**150-250 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-20 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Klipplevande, marklevande och grävande**
Biotop	**Öken, halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Expert**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**500 × 200 × 200 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Värmeplats	**50-58 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**5-17 ägg**
Inkubation	**180-190 dagar** vid 28-31 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus giganteus är den största ödlan i Australien och den fjärde största nu levande ödlan i världen. Vuxna djur blir 150-250 cm inklusive svans och kan väga upp till 20 kg. Arten är smal i förhållande till andra stora varaner och har ett smalt huvud med en lång, parallellsidig nos, långa ben och en svans som är kraftigt sidoplattad. Huvud och hals är gräddvita med ett nät av svarta linjer och fläckar. Kroppen är gul till gräddfärgad med tvärgående rader av stora, ljusa fläckar och bruna rosetter, och benen är mörka med vita fläckar. Undersidan har ett mörkt nätmönster.

Arten beskrevs 1845 och hör till undersläktet *Varanus* tillsammans med de stora australiska marklevande varanerna. Från *Varanus gouldii*, *Varanus panoptes* och *Varanus rosenbergi* känns den igen på den smala, parallellsidiga nosen, på näsborrarna som sitter dubbelt så långt från ögat som från nosspetsen, och på fler fjällrader mitt på kroppen.

Arten är skygg och drar sig som regel undan innan den blir sedd. Upptäckt ligger den antingen alldeles stilla eller flyr snabbt, och trängs den upp i ett hörn ställer den sig upp, blåser upp halsen, fräser, slår med svansen och kan gå till angrepp med öppen mun. Bett och klor kan ge stora skador, och ett bett ger svullnad inom några minuter, blödning som är svår att stoppa och smärta som kan stråla upp till armbågen och vara i flera timmar.

V. giganteus kräver ett helt rum eller en stor, säker inhägnad, och den sköts bäst av ägare med erfarenhet av andra stora varaner. Arten är bara sällan uppfödd utanför Australien. Livslängden i fångenskap är inte dokumenterad; 10-20 år i rutan är lånat från *Varanus gouldii*.

Utbredning och livsmiljö

Varanus giganteus lever i de torra delarna av centrala och västra Australien, väster om Great Dividing Range: i västra Queensland, norra South Australia, Northern Territory och stora delar av Western Australia. Arten ses sällan, eftersom den är skygg och eftersom stora delar av utbredningsområdet ligger långt från bebyggelse. Den finns inte utanför Australien.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Varanus giganteus lever i öken, halvöken och torr buskmark, särskilt i klippområden med hällar, kanjoner och hårdpackad jord med lösa stenar. Den använder hålor som gömställen och kan gräva en ny håla på några minuter. Klimatet i utbredningsområdet är varmt och torrt med mycket varma somrar, svala nätter och svala vintrar.

Djuret är dagaktivt och täcker stora avstånd på jakt. Det klättrar lätt på klippor och i träd, reser sig på bakbenen och svansen för att se ut över terrängen och söker ibland föda i grunt vatten. Äggen läggs i jorden eller i termitbon.

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite kunskap om skötseln av *Varanus giganteus*. Skötseln bygger på andra stora australiska marklevande varaner som *Varanus gouldii* och *Varanus panoptes*, som har liknande krav.

Ett terrarium för en marklevande varan ska vara minst fem gånger så långt och två gånger så brett och högt som djurets nos-kloak-längd. För ett vuxet djur betyder det minst 500 × 200 × 200 cm (längd × bredd × höjd). Ett helt rum eller en stor, säker utomhusinhägnad under den varma delen av året är ännu bättre. Ungar kan börja i ett mindre terrarium, men de växer snabbt, och platsen för det vuxna djuret ska vara klar innan djuret köps. Golvet ska kunna bära en djup och tung botten.

Bottnen ska vara djup, gärna 50 cm, av sand och jord, så att djuret kan gräva egna gångar utan att de rasar. Levande växter överlever inte. Inred med stora, stabila stenhögar, tjocka ihåliga trädstammar och kraftiga grenar, som ska sitta fast, eftersom djuret är starkt och klättrar. Det ska finnas flera stora gömställen i båda ändar. Luckor ska sluta tätt och kunna låsas, och alla värmekällor ska vara avskärmade, så att djuret varken kan bränna sig eller riva ner dem. En skål med vatten som djuret kan kliva ner i hör till.

TEMPERATUR

Varanus giganteus kommer från ett varmt, torrt klimat och behöver en stor temperaturgradient. Siffrorna för temperatur och luftfuktighet är lånade från *Varanus gouldii*. På dagen ska det vara 25-35 °C från den svala till den varma änden. Solplatsen är en stor, platt sten eller platta där yttemperaturen mätt med en IR-termometer är 50-58 °C. På natten sjunker temperaturen till 20-24 °C.

Använd flera lampor över en stor yta, så att hela kroppen kan ligga i värmen och ingen del av djuret bränns under en enda ljuskägla. Djuret ska också kunna svalka sig i skugga eller i en håla. Lamporna sitter i keramiska fattningar bakom ett galler, och alla värmekällor styrs av en termostat. Yttemperaturen på solplatsen är viktigare än lufttemperaturen. Vintervila är inte nödvändig för hållning; se Avel.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara 30-60 %, och ventilationen ska vara god, så att luften hålls torr och bottnen inte möglar. Viktigare än luften är bottnen, som ska vara lätt fuktig på djupet, så att de grävda gångarna håller, och så att djuret kan söka fukt vid hudömsningen medan ytan är torr. Det ska alltid stå en stor, stabil skål med friskt vatten som djuret kan dricka ur och kliva ner i. Byt vattnet varje dag.

LJUS OCH UVB

Varanus giganteus är dagaktiv och solar sig i öppen sol, så den behöver kraftigt ljus och UVB. UVB är nödvändigt för att djuret ska kunna bilda D3-vitamin, ta upp kalk och undvika skelettsjukdom. Använd kraftiga UVB-rör eller kvicksilverlampor över solplatsen, utan glas eller plast emellan. Arten hör till Ferguson-zon 3, som är dagaktiva djur som solar sig mycket. Byt UVB-källorna enligt tillverkarens anvisning, eftersom UV-strålningen avtar långt innan ljuset slocknar.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

I naturen äter vuxna djur mest kräldjur, även andra varaner, och däggdjur som gnagare, pungdjur och unga kängurur, i mindre grad fåglar och ägg, och de tar också kadaver. Ungar äter mest leddjur som gräshoppor och skolopendrar.

Vuxna djur får hela, upptinade foderdjur: möss, råttor, kycklingar och vaktlar, kompletterat med ägg och stora insekter. Ungar får insekter och små, upptinade möss. Utfodringsrytmen är lånad från *Varanus gouldii*: ungar i tillväxt matas varje dag, vuxna var 3:e-5:e dag, beroende på hur stor den senaste måltiden var. Ge fodret med en lång pincett eller tång, och lägg det på en ren yta, så att djuret inte sväljer bottenmaterial. Fetma är det vanligaste problemet hos varaner i fångenskap, särskilt när gnagare är huvudfödan, så växla mellan gnagare, fåglar och insekter, och håll koll på vikten. Hela bytesdjur med ben täcker större delen av kalkbehovet; insekter till ungar pudras med kalk.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Varanus giganteus är stor, stark och snabb. Ett bett ger djupa sår, svullnad inom några minuter, blödning som är svår att stoppa och smärta i flera timmar. Svansen används som piska, och klorna är långa och skarpa. Om djuret känner sig hotat kan det resa sig, blåsa upp halsen och angripa med öppen mun. Skador på händer och armar kan vara allvarliga, så ett djur flyttas alltid med försiktighet och med kraftiga handskar eller i en låda.

Arten blir inte lätt tam. Ge ett nytt djur ro i flera veckor, och var därefter lugn och förutsägbar. Djuret hanteras inte utan anledning. Som alla kräldjur kan varaner bära salmonella, så tvätta händerna med tvål efter all kontakt med djur, terrarium och foder.

Djuren hålls enskilt. Vuxna djur är territoriella, och stora djur äter mindre artfränder. Hane och hona sätts bara ihop för parning. Berikning som levande insekter, gömt foder och nya föremål håller djuret aktivt.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könsskillnader och könsmognad är inte dokumenterade för *Varanus giganteus*. Hos de flesta stora varaner är hanarna större och kraftigare än honorna, och könet bestäms säkrast av en veterinär, till exempel med ultraljud eller röntgen. Ett djur sätts först i avel när det är fullvuxet och i gott hull.

PARNING

Varanus giganteus är bara sällan uppfödd i fångenskap, och det finns ingen egentlig avelsvägledning för arten. Hos varaner från de svalare delarna av Australien främjar en viloperiod på vintern avelslusten: 1-3 månader vid omkring 15 °C med kortare dagar och bara kort tid under värmelampan. En period då hane och hona går var för sig hjälper också. Hanen sätts in till honan under uppsikt, och djuren skiljs åt vid tecken på strid. Terrariet ska vara så stort att honan kan komma undan.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Kullstorleken är inte dokumenterad för *Varanus giganteus*; 5-17 ägg i rutan är lånat från *Varanus gouldii*. Honan ska ha en äggläggningslåda med minst 50 cm fuktig, fast sand och jord där hon kan gräva en kammare. Utan en lämplig plats kan hon hålla kvar äggen, och äggstopp kan vara dödligt. Honan slutar äta innan hon lägger och ska få rikligt med foder efteråt.

INKUBATION

Inkubationstid och -temperatur är inte dokumenterade för *Varanus giganteus*; 180-190 dagar vid 28-31 °C i rutan är lånat från *Varanus gouldii*, och hos andra stora australiska varaner varar inkubationen upp till 270 dagar. Äggen tas upp kort efter äggläggningen, utan att vändas, och läggs i vermikulit eller perlit blandat med lika vikt vatten vid 80-90 % luftfuktighet. Öppna inte ägg som är försenade men fortfarande ser livsdugliga ut.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Det finns nästan ingen kunskap om uppfödning av ungarna. Ungarna ska ha ett säkert terrarium med djup botten, många gömställen och UVB och matas med små insekter och små, upptinade möss. De växer snabbt och behöver snart mycket mer plats. Håll dem var för sig, så att de inte skadar varandra.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta sjukdomar beror på fel i uppsättningen. De typiska problemen hos stora varaner är:

- Skelettproblem vid brist på UVB, kalk och D3.
- Fetma vid för många gnagare och för lite plats och motion.
- Bett- och klosår, ofta efter felaktig hantering. Rengör noga, och sök läkare om en människa har blivit biten, och veterinär om djuret är skadat.
- Tarm- och blodparasiter. Låt undersöka ett avföringsprov när ett nytt djur kommer i huset.
- Äggläggningsproblem hos honor, till exempel äggstopp, som kan vara dödligt. Ge honan en djup äggläggningslåda, och sök veterinär om hon är uppsvälld och avvisar föda under lång tid.
- Brännskador från oskyddade värmekällor.
- Stress och dåliga hudömsningar vid för torra förhållanden eller för få gömställen.

Australien tillåter inte export av vilda kräldjur, så djur utanför Australien är uppfödda. Fråga alltid efter djurets ursprung. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret tappar i vikt, inte äter eller har sår, svullnad eller andningsproblem.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.